

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวันเกี่ยวกับการเสริมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในเรื่องจริยธรรม หนังสือพิมพ์รายวันและการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเสนอรายละเอียดความสำคัญดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
 - 1.1.1 ความหมายของจริยธรรม
 - 1.1.2 ประเภทของจริยธรรม
 - 1.1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
 - 1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์
 - 1.2.1 ความหมายของหนังสือพิมพ์
 - 1.2.2 ความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทย
 - 1.2.3 ประเภทของหนังสือพิมพ์
 - 1.2.4 บทบาทและอิทธิพลของหนังสือพิมพ์
 - 1.2.5 หนังสือพิมพ์กับการศึกษา
 - 1.2.6 ทฤษฎีสื่อสารมวลชน
 - 1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา
2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้
 - 2.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจริยธรรม
 - 2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์
 - 2.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา
 - 2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

012394

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

1.1.1 ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง ลึกซึ้ง ความหมายของจริยธรรมอยู่ในขอบเขตของการกระทำทั้งทางกาย วาจาและใจ มีทั้งส่วนที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและส่วนที่เป็นสภาวะของจิต อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิให้คำจำกัดความของคำว่า "จริยธรรม" ไว้ดังนี้

พระราชวรมุณี ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า "จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำได้ในทางวินัยจนเกิดความเคยชินขึ้นมา มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ มีความประทับใจ เรื่องจริยธรรม ต้องอาศัยปัญญา ปัญญาอาจเกิดจากศรัทธาเชื่อผู้อื่นไปก่อนก็ได้ ในบางครั้งจริยก็เกิดโทษ เพราะไม่มีปัญญากำกับ"¹

สาโรช บัวศรี ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า "จริยธรรม คือ แนวทางในการประพฤติเพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม"²

ส. ศิวรักษ์ ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า "คำว่า ศีลธรรม ซึ่งบัดนี้มักเลี่ยงไปใช้กันว่า จริยธรรมนั้น ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ เพื่อเกิดปกติสุขในสังคม ไม่ให้มีการเอารัดเอาเปรียบกันให้เกิดความมั่นคง มั่นคง ทั้งส่วนตนและส่วนท่าน"³

¹พระราชวรมุณี, แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2523), หน้า 10.

²สาโรช บัวศรี, "จริยธรรมในสังคมไทย," รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522), หน้า 18.

³ส. ศิวรักษ์, ศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการพิมพ์, 2523), หน้า 14.

โก สวัสดิ์พาณิชย์ ได้กล่าวไว้ว่า "จริยธรรม คือ ประมวล ความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ตั้งงาม เหมาะสม"⁴

ระวี ภาวิไล กล่าวว่า "จริยธรรม คือ แนวทางความประพฤติ และปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์"⁵

พินิจ รัตนกุล ได้ให้ความหมายของจริยธรรมในทรรศนะของ นักปรัชญาว่า "จริยธรรม เป็นคำที่เราานิยมใช้ในเรื่องการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรม มนุษย์ว่า เป็นการกระทำสมควร ถูกต้อง ดีหรือตรงข้าม การกระทำที่ไม่ดีคือ การกระทำที่ไม่สมควร ไม่ดี การที่เราต้องกำหนดคุณค่าของการกระทำที่ว่าดีหรือไม่ดี สมควรหรือไม่สมควร ก็เพราะเราต้องการแบ่งแยกการกระทำออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อจะส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้คนทำแต่สิ่งที่ดีหรือสมควร และให้ละเว้นการกระทำตรงข้าม"⁶

พนัส หันนาคินทร์ ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า "หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติตาม จริยธรรม เกี่ยวข้องโดยตรงกับความถูกต้องในความประพฤติ อันมีความหมายถึงการกระทำอย่าง มีเสรีภายในขอบเขตของมโนธรรม อันได้แก่ ความสำนึกในความบังควรที่จะกระทำ

⁴ โก สวัสดิ์พาณิชย์, "จริยธรรมในสังคมไทย," รายงานการสัมมนาจริยธรรม ในสังคมปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรีย, 2522), หน้า 18.

⁵ ระวี ภาวิไล, "จริยธรรมในสังคมไทย" การศึกษาแห่งชาติ 5 (มิถุนายน- กรกฎาคม 2522), หน้า 2.

⁶ พินิจ รัตนกุล, "ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ทรรศนะของนักปรัชญา," รายงานการสัมมนาในสังคมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรีย, 2522) หน้า 116.

หรือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำของสมาชิกแต่ละคนในสังคมนั้น ๆ ความเปลี่ยนแปลงของ จริยธรรมย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ในเมื่อสภาวะการณ์ของการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงในสภาวะการณ์ของชีวิตย่อมทำให้ทัศนคติที่มีต่อจริยธรรมเดิมได้รับการ พิจารณาใหม่ เกิดแง่คิดใหม่ขึ้น จริยธรรมเดิมอาจจะเปลี่ยนแนวหรือได้รับการเพิ่มเติม ขยายความให้กว้างขวางพอเพียงให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์อันเปลี่ยนไปแล้วนั้น"⁷

แสง จันทร์งาม ได้ให้ความหมายของจริยธรรม โดยแยกคำว่า จริยธรรมออกเป็นสองคำ "คือ จริย แปลว่าความประพฤติ และธรรม หมายถึง คุณค่า ของจิตใจของแต่ละคน จริยธรรมจึงหมายถึงคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน คำว่า ธรรมในที่นี้ตรงกับคำว่า ศีลธรรม มีความหมายเหมือนกันคือ หมายถึงคุณภาพจิต ฝ่ายดี ส่วนศีล หมายถึง การงดเว้นจากการกระทำและคำพูดที่มีโทษ เช่น การฆ่าสัตว์ การลัก การฉ้อโกง เมื่อดูในทางนี้ เป็นต้น"⁸

คงเคื่อน พันธมนาวิน อธิบายว่า "จริยธรรม เป็นคำที่มีความหมาย กว้างขวาง หมายถึงลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรม ทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติ ประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้อยู่ในสมาชิกของ สังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิด ความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ ลักษณะที่ สังคมไม่ต้องการให้อยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัด

⁷ พันธ มินนาคินทร์, อ้างถึงใน แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย, กรมวิชาการ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2523), หน้า 12.

⁸ แสง จันทร์งาม, "การสอนจริยธรรมในโรงเรียน," รายงานการสัมมนา จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522), หน้า 218.

และผู้ที่กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้น ผู้ที่มี
จริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย⁹

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิต¹⁰ ได้รวบรวมความหมายของจริยธรรม
จากนักวิชาการหลายท่านดังต่อไปนี้

วสิน อินทสระ จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ
และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ เว้นในสิ่งที่ควรเว้น
กระทำในสิ่งที่ควรทำ ด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล

จำรัส ดวงธิดาร ไคว้เคราะห์ความหมายของจริยธรรมตาม
รูปศัพท์ว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือปฏิบัติ ซึ่งรวมทั้งกาย ใจแก่การกระทำ
ทางวาจาใจแก่การพูดและทางจิตใจ ใจแก่แนวความคิดที่แสดงออกทางกาย วาจา
ส่วนคำว่า ธรรม หมายถึง สิ่งที่ยังคับทั้งโดยตรงและโดยอ้อมใหม่มนุษย์ประพฤติ หรือ
ปฏิบัติอย่างมีกติกากา และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสันดานของมนุษย์ด้วย

จากคำจำกัดความของจริยธรรมที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ไว้ดังกล่าว
พอสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ปฏิบัติชอบ ทั้งทางกาย วาจา
และใจ อันเป็นสิ่งที่ทุกคนควรประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม ซึ่งจะ
ก่อให้เกิดความผาสุก ความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสังคม เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม
และประเทศชาติ

1.1.2 ประเภทของจริยธรรม

ดวงเคื่อน พันธุนาวัน และเพ็ญแข ประจักษ์จณี¹¹ ได้แบ่ง

⁹ ดวงเคื่อน พันธุนาวัน และเพ็ญแข ประจักษ์จณี, จริยธรรมของ
เยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2520), หน้า 32

¹⁰ สมบุรณ์ ศาลยาชีวิต, "จริยธรรมพัฒนาการและการวัด," ประชาบาล
12 (กรกฎาคม 2522), หน้า 5-6.

¹¹ ดวงเคื่อน พันธุนาวัน และเพ็ญแข ประจักษ์จณี, จริยธรรมของ
เยาวชนไทย, หน้า 4-6.

พฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1) ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ว่า ในสังคมของคนที่นั้นถือว่า การกระทำชนิดใดคือ ควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเฉว ควรรงคว่น ลักษณะและ พฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักอยเพียงใด ความรู้เชิงจริยธรรม หรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมนี้ ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทาง สติปัญญาของบุคคลก้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา ส่วนใหญ่เด็กจะ เริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด โดยในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็น พิเศษ

2) ทักษะเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่า คนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทักษะคิ เจริญธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนใน สถานการณ์ก่อกิจอาจมีทักษะคิต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทักษะคิเชิงจริยธรรมของ บุคคลมีความหมายกว้างขวางกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะทักษะคินี้รวม ทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้น ทักษะคิเชิงจริยธรรมจึงสามารถ ไรห่านายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการไรห่านายความรู้เชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว ทักษะคิเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นในเวลาหนึ่งยังอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลไรเหตุผลในการเลือกที่ จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะ แสดงให้เห็นเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การ ศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าคุณคิผู้มีจริยธรรมในระดับก่อกิจทางก่อกิจ อาจ มีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม คือ เพียเจท์ และ โคลเบอร์ก ได้ไรห่านายเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการ ก่อกิจจริยธรรมของบุคคลนั้น นอกจากนี้ การไรห่านายเหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับ พัฒนาการก่อกิจอื่น ๆ ของบุคคลก้วย คือ พัฒนาการทางค่านิยม สติปัญญา อารมณ์ และมีความ สัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลก้วย

4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงถึงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือองก์เว้นการแสดงที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุน มีหลายประเภท เช่น การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น นอกจากนี้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมอีกพวกหนึ่ง คือ พฤติกรรมในสถานที่เขายวนใจ หรือในสภาพที่ยั่วยู่ให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ยั่วยู่ เช่น การโกงสิ่งของเงินทองหรือคะแนนการลัทธิขโมย และการกล่าวเท็จ เป็นต้น ซึ่งอาจรวมเรียกว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งผู้มีจริยธรรมสูง ย่อมงดเว้นการกระทำพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์นี้ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลให้ความสำคัญมากกว่าค่านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่คดและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาค่านอื่นๆของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ของบุคคลเท่านั้น

ฉะนั้นอาจสรุปได้ว่า ความประพฤติปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา และใจ ของบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทั้ง 4 ประเภท กล่าวคือ บุคคลต้องมีความรู้ในเรื่องของความดี ความเลว ซึ่งถือว่ามีความรู้เชิงจริยธรรม ต้องมีความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกและเหตุผลส่วนตัวว่า การกระทำใดที่ชอบหรือไม่ชอบเพราะสาเหตุใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางค่านสติปัญญาและอารมณ์ซึ่งเรียกว่า มีทัศนคติเชิงจริยธรรมและเหตุผลเชิงจริยธรรม อันจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมในสังคม จริยธรรมในตัวบุคคลจึงเกิดจากความพยายามของบุคคลที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและโครงสร้างของสังคมนั้น เพื่อให้เกิดความสุขความสบายใจ จนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่พึงปรารถนาตามที่สังคมยอมรับว่าดีงามหรือถูกต้อง จริยธรรมต่าง ๆ นั้นมีต้นกำเนิดและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินตามทฤษฎีทางจริยธรรมหลายทฤษฎีก็จะโคกกล่าวต่อไป

1.1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ยอมรับว่า จริยธรรมจะมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับ จากวัยทารกถึงวัยผู้ใหญ่ แม้ว่าจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมมากขึ้นแตกต่างกัน แต่ลำดับ

ขั้นตอนจะคล้ายคลึงกัน จากการศึกษาลักษณะสำคัญของทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีที่รู้จักกันแพร่หลายมี 3 ทฤษฎีใหญ่ ๆ ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory) ซึ่งจะกล่าวถึงแต่ละทฤษฎีดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)¹²

นักทฤษฎีจิตวิเคราะห์เชื่อว่า จริยธรรมเป็นตัวคุณธรรม (Ethics) ที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม จริยธรรมนี้ได้รับการปลูกฝังอบรมจากพ่อแม่ผู้ใกล้ชิดเป็นสำคัญ โดยอาศัยกระบวนการให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือในการอบรมจริยธรรมจะได้รับการสร้างและพัฒนาขึ้นในระบบซูเปอร์อีโก (Super Ego) โดยเด็กจะเกิดการทำตนตามอย่าง (Identification) กับเอาลักษณะของพ่อแม่ผู้ใกล้ชิด เช่น บุคลิกภาพ ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม ฯลฯ มาไว้เป็นของตน

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)¹³

เป็นทฤษฎีที่นำเอาหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาอธิบายวิธีการและกระบวนการที่มนุษย์ได้รับจากสังคม สิ่งแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) หรือวัฒนธรรม (Culture) ว่าเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้กับเด็กนับแต่เกิด พ่อแม่จะเป็นผู้สอนให้เด็กทราบถึงแนวปฏิบัติตนในสังคม การแยกความแตกต่างระหว่าง

¹² Hall and Lindzey, Theory of Personality, (The United States of America : John Wiley & Sons, Inc., 1970), pp. 31-35.

¹³ Bandura, "Social Learning Analysis of Aggression." Analysis of Delinquency and Aggression, (New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates Inc., 1976), pp. 203-205.

สิ่งที่ถูกหรือผิด ก็หรือเฉว โดยใช้สิ่งเสริมแรงทางคำพูดเห็นได้ว่า พัฒนาการทาง จริยธรรมเป็นความงอกงามของพฤติกรรมและอารมณ์ จากการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ ของสังคม โดยมีแรงขับพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีววิทยา การแสวงหารางวัล ตลอดจนการหลีกเลี่ยงการถูกสังคมลงโทษ

3) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory)¹⁴

นักทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา เชื่อว่า จริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับ ความถูกผิดมิได้เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดจากการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) แต่เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลอันเนื่องมาจากความสามารถทางปัญญา แนวคิด ของทฤษฎีนี้มีความเชื่อพื้นฐานคือ พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาไปตามลำดับขั้น และขั้นพัฒนาการนั้นเป็นสากลเหมือนกันทุกวัฒนธรรม โดยเริ่มจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุด และพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับสูงจะทองไรเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ เพราะพัฒนาการ ทางจริยธรรมนี้มีความสัมพันธ์กับความสามารถทางปัญญา

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนั้น เป็นเรื่องของประสบการณ์ ระหว่างตัวบุคคลกับสิ่งแวดล้อมภายนอก เป็นประสบการณ์ซึ่งนำไปสู่การวางโครงสร้าง ของจริยธรรม ส่วนทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นความเข้าใจและเรียนรู้จริยธรรมอัน มีส่วนสัมพันธ์ทางบวกกับเชาว์ปัญญา และทฤษฎีจิตวิเคราะห์เป็น เรื่องของการตีคนตาม อย่างพฤติกรรมหรือบรรทัดฐานของพ่อแม่ผู้เลี้ยงดู

ทฤษฎีจริยธรรมทั้ง 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีการเรียนรู้ ทางสังคมและทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงต้นกำเนิดของจริยธรรม ในตัวบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากสังคมเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ บุคคลที่เกิดมาในแต่ละสังคม จะต้องเรียนรู้และยอมรับกฎเกณฑ์จารีตประเพณีในสังคมของตน ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีทาง

¹⁴

Kohlberg, Moral Stages : A Current Formulation and a Response to Critics, (Switzerland : Thur AG offsetdruck, Pratteln, 1983), pp. 5-9.

จริยธรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาเป็นหลักการและพื้นฐานในการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่อพิมพ์รายวันเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมของเด็กและเยาวชน เนื่องจากหนังสือพิมพ์รายวันเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมในด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนการดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงสอดคล้องกับหลักทฤษฎีจริยธรรมที่กล่าวถึงบุคคลในสังคมต้องเรียนรู้และยอมรับเงื่อนไขของสังคม

ในปี พ.ศ.2523 คณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย กองวิจัยทางการศึกษาซึ่งมี ดร.เอกวิทย์ ๗ ฉลาภ อธิบดีกรมวิชาการ เป็นประธานและมีกรรมการประกอบด้วยนักวิจัย นักคิด นักปฏิบัติจากกรมกองต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการและจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้กำหนดจริยธรรมหลัก 8 ประการ ที่ควรริบเร่งปลูกฝัง จริยธรรมสำคัญที่คณะผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเห็นว่า ควรริบเร่งพัฒนาปลูกฝังโดยรีบด่วน มีดังต่อไปนี้¹⁵

1. การไปสัจจะหรือไปสัจจธรรม
2. การไว้ปัญญาในการแก้ปัญหา
3. เมตตากรุณา
4. สกิสัมปรัญณะ
5. ไมประมาณ
6. ซื่อสัตย์สุจริต
7. ชยันหมั่นเพียร
8. นิริโอคตปเปะ

จริยธรรมหลัก ดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ใน จริยธรรม 30 ประการที่กำหนดไว้ตามจุดประสงค์ของการสอนจริยศึกษา "ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

¹⁵ กรมวิชาการ กองวิจัยทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, "การศึกษานาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการจริยธรรมและองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม" (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524), หน้า 37-38.

ซึ่งกำหนดจุดประสงค์ไว้ 2 ประการ คือ ให้สามารถควบคุม กาย วาจา ใจ ให้อยู่ในขอบเขตที่ถึงงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นที่สามารถสร้างประโยชน์แก่ตนและสังคม และให้ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน และปฏิบัติจนเป็นนิสัย"¹⁶ จริยธรรมหลัก 8 ประการเป็นจริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นจริยธรรมที่สามารถปลูกฝังให้กับเด็กระดับประถมศึกษา เพราะเป็นจริยธรรมที่มีขอบเขตของการปฏิบัติทั้งต่อตนเองและต่อสังคม ดังนั้นหากจะให้มีการปลูกฝังจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ จึงควรเน้นการเสริมสร้างจริยธรรมที่เด็กระดับต้น ๆ ใหม่มาก

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์

1.2.1 ความหมายของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ ตามความหมายใน Collier's Encyclopedia คือ "สิ่งพิมพ์ที่จำหน่ายสม่ำเสมอตามเวลาที่กำหนดไว้ บรรจุข่าว ความคิดเห็น การโฆษณาสินค้า บันเทิงและอื่น ๆ"¹⁷

หนังสือพิมพ์ ในฐานะที่เป็นสิ่งตีพิมพ์สาธารณะทั่วไปประกอบด้วย ข่าว ความคิดเห็น สารคดี โฆษณา รายการบันเทิงและอื่น ๆ เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีเสรีภาพทางการพิมพ์ ทำหน้าที่เป็นเมกะโฟน คอยตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล เป็นธุรกิจส่วนบุคคล ทำงานเพื่อหวังกำไร ความสำคัญของหนังสือพิมพ์อยู่ที่การวิพากษ์วิจารณ์ และให้ความรู้แก่ประชาชน เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นข่าว เช่น ข่าวการศึกษา ข่าวกีฬา ข่าวธุรกิจ ข่าวอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เป็นต้น

1.2.2 ความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทย¹⁸

¹⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2520), หน้า 280.

¹⁷ "Newspaper," Collier's Encyclopedia, XVII(1963), p.443.

¹⁸ กรุณี นิตยรักษ์, การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529 หน้า 22-39.

หนังสือพิมพ์ในประเทศไทย กำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยก่อนหน้าที่จะมีหนังสือพิมพ์เกิดขึ้น ได้มีชาวอังกฤษชื่อ รอยเอก เจมส์ โลว์ ซึ่งรับราชการอยู่ในประเทศไทยและเป็นผู้มีความรู้หนังสือไทย ได้ทำการหล่อตัวพิมพ์ภาษาไทยขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพิมพ์คำราชาธิบายภาษาไทยขึ้นให้สอนชาวอังกฤษด้วยกันเอง ต่อมาจึงได้มีการขยายงานออกไปเพื่อเป็นกิจกรรมหนังสือต่างๆ

กิจการหนังสือพิมพ์ไทยในยุคต้น เริ่มจากการจัดทำของกลุ่มชาวต่างประเทศที่เข้ามาตั้งหลักฐานในประเทศไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกมิชชันนารีอเมริกัน ในปี พ.ศ. 2378 คณะมิชชันนารีอเมริกันได้ส่ง หมอแคน บีช บริคเลย์ (Dr. Dan Beach Bradley) มาประจำในประเทศไทย หมอแคน บีช บริคเลย์ ได้นำเครื่องพิมพ์จากโรงพิมพ์ในสิงคโปร์ซึ่งพวกมิชชันนารีพิมพ์หนังสือสอนศาสนาภาษาไทยเข้ามาในประเทศไทยด้วย และได้ทำหน้าที่ควบคุมการก่อตั้งโรงพิมพ์ในเมืองไทยด้วยตนเอง ต่อมาหมอบริคเลย์ได้ออกหนังสือพิมพ์เล่มแรกขึ้นในประเทศไทย ชื่อหนังสือพิมพ์บางกอกเรคอร์ด (Bangkok Recorder) ใ้พิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นับเป็นหนังสือพิมพ์ชาวรายักษ์เล่มแรกของประเทศไทย หนังสือพิมพ์ที่ออกโดยหมอบริคเลย์ในรัชกาลที่ 3 อีกฉบับหนึ่งได้แก่ หนังสือบางกอกคาเลNDAR (Bangkok Calendar) ซึ่งเป็นหนังสือภาษาอังกฤษที่ออกรายปีและบันทึกเหตุการณ์สำคัญหลายอย่างในอดีตเพื่อให้นักเรียนหลังได้ศึกษา

ในรัชกาลที่ 4 ได้มีการพิมพ์หนังสือราชการจากขุนเขมาซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่ไม่มีกำหนดออก มีจุดประสงค์เพื่อแจ้งข่าวราชการโดยตรง ในปี พ.ศ. 2417 ได้มีการพิมพ์หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ชื่อว่า คุรุโฆวาท ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกของคนไทยที่พิมพ์เผยแพร่สู่ประชาชนมีเนื้อหาคอบคลุมข่าว เรื่องราวเกี่ยวกับราชการ ชาวต่างประเทศ สุภาษิตสอนใจ บทกวี โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน บทละคร นิทาน นิยาย จดหมายเหตุ มีการแจ้งการโฆษณาสินค้า ซึ่งนับว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะและการเสนอข่าวสารคล้ายกับหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันมาก

ในรัชกาลที่ 5 วงการหนังสือพิมพ์มีการตื่นตัวอย่างมาก มีหนังสือพิมพ์รายวันและรายอื่น ๆ หลายฉบับ เช่น ข่าวราชการ (2418-2419)

สวรรคต (2436-2466) จีนโนสยามวารศัพท์ (2450-2466) หนังสือพิมพ์ไทย (2451-2451) กรุงเทพฯเคลิเมนต์ (2441-2476) หนังสือพิมพ์รายวันเหล่านี้ได้มีอายุต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6

ในสมัยรัชกาลที่ 6 กิจกรรมด้านหนังสือพิมพ์มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางของการถ่ายทอดความคิดเห็น เรื่องราวต่างๆ เขียนโดยผู้มีความรู้และมีการศึกษา

ในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 หนังสือพิมพ์ในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านทั้งในด้านของรูปแบบและการพาดหัวข่าว นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังถูกควบคุมเสรีภาพด้วยพระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์พุทธศักราช 2475

ในสมัยรัชกาลที่ 8 จนถึงสมัยปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ได้มีวิวัฒนาการที่แตกต่างไปจากเดิมมากทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และการดำเนินกิจการ หนังสือพิมพ์อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลซึ่งมีวิธีการควบคุมโดยการออกพระราชบัญญัติและประกาศต่าง ๆ เพื่อไว้บังคับพระราชบัญญัติที่มีความสำคัญมากฉบับหนึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484

หนังสือพิมพ์ของไทยในปัจจุบันดำเนินกิจการโดยเอกชนในรูปแบบของบริษัทจำกัดหรือหุ้นส่วนบุคคล ปัจจุบันหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน มีคู่แข่งประเภทอื่น เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ นิตยสาร ฯลฯ ที่สามารถเรียกความสนใจจากผู้อ่านและผู้ฟังได้อย่างมากมาย การเสนอข่าวสารเพื่อความรู้แต่เพียงอย่างเดียวอย่างไม่เพียงพอ หนังสือพิมพ์ยุคใหม่จึงต้องสนองความต้องการของผู้อ่านโดยเป็นเนื้อหาสาระระดับเชิงทฤษฎี เพื่อให้แข่งขันกับสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ได้

หนังสือพิมพ์ระบอบกบฏเนื้อหาหลายประเภท เช่น ข่าวและ

สารบันเทิงซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้¹⁹

ชาว ไคแก่ ชาวไพล่ประเทศหรือชาวทั่วไป ชาวต่างประเทศ ชาวต่างจังหวัด ชาวกีฬา ชาวสังคมและสตรี และชาวเศรษฐกิจ เป็นต้น

บทบรรณาธิการและคอลัมน์ ไคแก่ บทบรรณาธิการซึ่งเป็น ความเห็นของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับสภาพสังคมหรือเรื่องที่น่าสนใจเป็นชาวอยู่ในขณะนั้น ส่วนคอลัมน์ คือ บทความหรือข้อเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ลงพิมพ์เป็นประจำในหนังสือพิมพ์

บทความ สารคดี และบันเทิงคดี ไคแก่ เนื้อหาที่เพิ่มเติม นอกเหนือจากข่าว เรื่องประเภทนี้จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ประเภท และนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเป็นสำคัญ

ผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ดังกล่าว เป็นแนวทางในการ แยกประเภทเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 6 ชื่อฉบับที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เนื้อหาประเภทข่าว เนื้อหาประเภทสารคดี เนื้อหา ประเภทบทความ และเนื้อหาประเภทคอลัมน์ต่าง ๆ เพื่อให้การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ รายวันทั้ง 3 ประเภท จำนวน 6 ชื่อฉบับ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาแต่ละประเภทจากนักวิชาการ และนักวารสารศาสตร์เพื่อจัดกลุ่มรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละประเภทให้เหมาะสมกับ หนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 6 ชื่อฉบับ ไคดังนี้

1. ข่าว คือ "การรายงานอย่างทันท่วงทีเกี่ยวกับทุกสิ่ง ทุกอย่างที่น่าสนใจและข่าวที่ที่ที่สุดคือ ข่าวซึ่งผู้อ่านสนใจ"²⁰ เพื่อให้การวิจัย ครั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหามากที่สุด จึงแยกเนื้อหาประเภทข่าวออกเป็นรายละเอียดได้ 9 ประเภท ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวนี ส่วนใหญ่ได้แยกตามการแบ่งเนื้อหาประเภทข่าว

¹⁹ ขวรัตน์ เจิกชัย, การบรรณาธิการหนังสือพิมพ์และนิตยสาร, (กรุงเทพฯ มหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520), หน้า 36.

²⁰ ขวรัตน์ เจิกชัย, การสื่อข่าว, หน้า 1.

ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บำรุง สุขพรรณ²¹ ดังนี้

- 1) ชาวในประเทศ/ชาวทั่วไป คือ ชาวทั่วไปที่เกิดขึ้นในประเทศส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในหน้าแรกและหน้าสุดท้ายของหนังสือพิมพ์รายวัน รวมทั้งชาวอาชญากรรมหรือชาวที่มีลักษณะที่ก่อให้เกิดความผิดในคดีอาญา
- 2) ชาวการเมือง คือ ชาวที่มีลักษณะเด่นชัดว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เช่น ชาวเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ชาวเกี่ยวกับสภานิติบัญญัติ
- 3) ชาวต่างประเทศ คือ ชาวที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ
- 4) ชาวสังคมและสตรี คือ ชาวที่เสนอเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับสังคมทั่วไปตลอดจนชาวเกี่ยวกับสตรีในสังคม
- 5) ชาวกีฬา คือ ชาวที่มีเนื้อหาสาระค่านักกีฬา ตลอดจนชาวต่างประเทศเกี่ยวกับการกีฬา
- 6) ชาวเศรษฐกิจ คือ ชาวที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ เช่น ชาวการขึ้นราคาน้ำมัน
- 7) ชาวภูธรหรือชาวต่างจังหวัด คือ ชาวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของแต่ละจังหวัด ส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในหน้ากลาง ๆ ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ
- 8) ชาวการศึกษา คือ ชาวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษา วิชาการ ตลอดจนการเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยี
- 9) ชาวเบ็ดเตล็ด คือ ชาวทั่วไปนอกเหนือจากชาวทั้ง 8 ประเภทข้างตน

²¹ บำรุง สุขพรรณ, "พฤติกรรมกรับข่าวสารของเยาวชนในชนบทและผลที่มีต่อการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรีที่รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในจังหวัดชลบุรี," (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศึกษาศึกษาพิมพ์, 2524), หน้า 40-41.

2. สารคดี หมายถึง "เรื่องจริงที่มีใจขันเชิงคดี เป็นเรื่องที่สอน
 เจริญสร้างสรรค์ (Creative) ซึ่งอาจแทรกความรู้สึกนึกคิดเชิงอัตวิสัย (Subjective)
 โดยผู้เขียนพยายามปลุกเร้าความสนใจ หรือทรงใจผู้อ่านถึงลีลาเฉพาะตน"²² ผู้วิจัย
 ได้แยกประเภทเนื้อหาสารคดีตามการแบ่งประเภทสารคดีของ รองศาสตราจารย์
 สุกัญญา ทิระวนิช²³ ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1) สารคดีข่าว (news feature) หมายถึง เรื่องนำรู้หรือเรื่อง
 ที่เกี่ยวกับข่าวบางข่าวซึ่งผู้เขียนได้นำมาขยายความในทางลึก หรือนำมาเขียนในหน้า
 สนใจมากขึ้น

2) สารคดีสนองปฏุนวิสัย (human interest feature)
 หมายถึง เรื่องที่ขึ้นอยู่กับจินตนาการหรือความคิดริเริ่มของผู้เขียน เป็นเรื่องแปลกหรือ
 เรื่องน่าสนใจเกี่ยวกับมนุษย์ทุกรูปแบบ เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ เรื่องผจญภัย เรื่อง
 สะเทือนอารมณ์ เป็นต้น แบ่งรายละเอียดสารคดีประเภทนี้ไว้ดังนี้

2.1) สารคดีประเภทชีวิตประวัติ เป็นเรื่องที่เขียนขึ้นเกี่ยวกับ
 ประวัติชีวิตของผู้อื่น โดยเน้นที่จุดเด่นบางจุดของบุคคลผู้นั้น

2.2) สารคดีประเภทท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่เขียนเกี่ยวกับสถานที่
 ท่องเที่ยวที่มีอยู่มากมายทั้งในและนอกประเทศ โดยเน้นในเรื่องความงาม ความสงบ
 ความฉิวฉวยความสนุกสนานรื่นเริง

2.3) สารคดีประเภทเรื่องเล่า เป็นเรื่องที่เขียนขึ้นเกี่ยวกับ
 ประสบการณ์ของผู้เขียนในสิ่งที่เคยพบเห็นมา เรื่องเล่าเกี่ยวกับสถานที่ที่ผู้เขียนเคย
 ไปเยี่ยมชมเขียน

2.4) สารคดีประเภทวิชาการและกึ่งวิชาการ เป็นเรื่องที่

²² สุกัญญา ทิระวนิช, "การเขียนสารคดี," การข่าวและบรรณาธิการ
 (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2529), หน้า 2.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

เกี่ยวกับวิชาความรู้ อาจมีการใช้ศัพท์ทางวิชาการ ในสารคดีประเภทวิชาการ ส่วนประเภทที่เป็นสารคดีกึ่งวิชาการ ได้แก่ สารคดีหรือเรื่องที่เขียนในเชิงวิชาการแต่แทรกความบันเทิงด้วย

3. บทความ คือ ข้อเขียนที่เน้นการให้ทรรศนะ ข้อคิดเห็นและข้อวินิจฉัยร่วมไปกับการเขียนในเชิงสาระ ความรู้และความบันเทิง ผู้วิจัยแยกประเภทบทความออกเป็น 8 ประเภท โดยยึดถือการแบ่งประเภทบทความของรองศาสตราจารย์ สุกัญญา ศีระวนิช²⁴ ดังนี้

- 1) บทความเศรษฐกิจ ได้แก่ บทความที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจเป็นข้อเขียนที่มีลักษณะวิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับปัญหาปากท้อง ปัญหาราคาสินค้า ปัญหาเกี่ยวกับการเงินของประเทศ
- 2) บทความการเมืองการปกครอง ได้แก่ สาระที่เกี่ยวกับเรื่องการเมือง การปกครอง การวิเคราะห์ วิจัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองและการปกครอง
- 3) บทความทางการศึกษา ได้แก่ การเสนอเรื่องราวที่เป็นทัศนะ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องวิชาการ การศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ
- 4) บทความประเภทการศึกษา ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นการวิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 5) บทความประเภทชักจูงใจ ได้แก่ เนื้อหาที่มีลักษณะชี้แนะแนวทาง และชักจูงผู้อ่านให้เห็นคุณประโยชน์หรือนำทางให้ผู้อ่านเห็นชอบกับสิ่งที่เสนอ โดยมีการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่ได้อภิเคราะห์วิจารณ์นั้น ๆ
- 6) บทความประเภทการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นการแสดงข้อวินิจฉัย ข้อเสนอแนะในการวิจารณ์ วิเคราะห์ ท่อเรื่องหรือปัญหาใด ๆ โดยผู้เขียนเน้นหนักในเรื่องความคิดเห็นของผู้เขียนเองเป็นหลัก

²⁴ สุกัญญา ศีระวนิช, การข่าวและบรรณาธิกรณ, หน้า 10.

7) บทความประเภทอุปมาอุปไมย ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวกับการวิจารณ์ปัญหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นอุปมาอุปไมย โดยการเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นจริง อาจเปรียบเทียบกับบุคคล เหตุการณ์ หรือปัญหาต่าง ๆ ทั้งในอดีตหรือปัจจุบัน

8) บทความพิเศษ ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นบทวิเคราะห์วิจารณ์ที่นอกเหนือจากบทความทั้ง 7 ประเภท ดังกล่าวข้างต้น

4. คอลัมน์ หมายถึง บทความหรือสารคดีที่ปรากฏเป็นประจำในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร โดยผู้เขียนประจำเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว มีชื่อเรื่องกำหนดแน่นอน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ตามการแบ่งเนื้อหาประเภทคอลัมน์ของ รองศาสตราจารย์ ดร.กรุณี ธีรวัชร²⁵ ดังนี้

1) บทบรรณาธิการ หมายถึง ข้อเขียนที่เขียนลงในช่องบทบรรณาธิการเป็นการแสดงทรรศนะของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นโดยส่วนรวม

2) คอลัมน์ประจำในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ได้แก่

2.1) คอลัมน์วิเคราะห์ข่าว คือ ข้อเขียนที่มีลักษณะการให้ข้อมูล รายละเอียด อธิบายเพิ่มเติม ตลอดจนการให้ความคิดเห็น การวิเคราะห์ต่อข่าวที่ได้รับหรือไครายงานแล้วตามหน้าหนังสือพิมพ์ทั่วไป

2.2) คอลัมน์ความเห็นหรือคอลัมน์ทั่วไป คือ คอลัมน์ที่ผู้เขียนมุ่งให้ความคิดเห็นของตนต่อสาธารณะ ส่วนมากจะเป็นข้อเขียนที่ได้จากนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สนใจปัญหา หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น

2.3) คอลัมน์ขบขัน คือ คอลัมน์ที่มุ่งสนองความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์ที่อยากดูอยากเห็นเรื่องของบุคคลอื่น มักจะเป็นเรื่องราวของบุคคลสำคัญ ๆ ในสังคมที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

²⁵ กรุณี ธีรวัชร, การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529, หน้า 67-71.

2.4) คอลัมน์ตกลงขบขัน คือ คอลัมน์ที่มุ่งให้ความบันเทิงกับผู้อ่าน โดยการเขียนในลักษณะหยอกล้อหรือประชดประชันบุคคลหรือเหตุการณ์ต่างๆ ควบคู่การสอดแทรกอารมณ์ขันในเนื้อหาสาระและข้อคิด

2.5) คอลัมน์ความเรียง คือ คอลัมน์ที่เป็นการเรียงความที่สอดแทรกความคิดเห็นหรือสิ่งที่ได้มาจากประสบการณ์ ใ้ภาษาที่เข้าใจง่าย

2.6) คอลัมน์อนุทินส่วนตัว คือ คอลัมน์ที่เจาะลึกในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวของบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ

2.7) คอลัมน์แนะนำ คือ คอลัมน์ที่ให้ความรู้ความเข้าใจและแนะวิธีปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน เป็นการตอบปัญหา การให้ข้อเสนอแนะ ชี้แนะ และแก้ไขปัญหิต่าง ๆ

1.2.3 ประเภทของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน มีการเสนอเนื้อหาโดยส่วนรวมคล้ายคลึงกัน คือมีทั้งข่าวสารและความบันเทิง เพียงแต่มีการเสนอเนื้อหาประเภทต่างๆ มากน้อยแตกต่างกัน หนังสือพิมพ์บางฉบับมุ่งเสนอเนื้อหาประเภทหนึ่งๆ เช่น บทความต่างๆ และหนังสือพิมพ์บางฉบับมุ่งเน้นการเสนอเนื้อหาประเภทเบาสมอง เช่น เรื่องบันเทิงคดีต่างๆ ทั้งนี้ "นักวิชาการทางด้านวารสารศาสตร์ จึงได้จัดประเภทหนังสือพิมพ์และจัดรายชื่อหนังสือพิมพ์เข้าตามประเภท ดังนี้ คือ หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ ได้แก่ สยามรัฐและมติชน หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม ได้แก่ ไทยรัฐและเฉลิมวิสต์ และหนังสือพิมพ์ประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งประชานิยม ได้แก่ บ้านเมืองและแนวหน้า"²⁶

ประเภทของหนังสือพิมพ์รายวันที่แบ่งตามลักษณะการเสนอเนื้อหา
3 ประเภท คือ

²⁶ ธีระ จิระโสภณ, หัวหน้าภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2529.

1. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ²⁷ (Quality Newspapers) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ที่เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวและบทความประเภทหนักสมองหรือประเภทที่ผู้อ่านได้รับความพอใจช้า (hard news or delay-reward news) ซึ่งได้แก่ข่าวหรือบทความที่ต้องใช้ความคิด ความเข้าใจมากพอสมควร และมีผลให้ความรู้ ความคิดแก่ผู้อ่านในระยะยาว เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวธุรกิจ เป็นต้น หนังสือพิมพ์ที่จัดเข้าประเภทคุณภาพได้แก่ สยามรัฐ มติชน "มาตุภูมิ"²⁸

2. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชาชน²⁹ (Popular Newspapers) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ที่เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวหรือบทความประเภทเบาสมองหรือประเภทที่ผู้อ่านได้รับความพอใจทันที (soft news or immediate-reward news) ซึ่งได้แก่ ข่าวที่สนองความพอใจทางอารมณ์แก่ผู้อ่านในขณะที่อ่าน เช่น เกิดความตื่นเต้น หวาดเสียว สนุกสนาน ข่าวประเภทนี้ประกอบด้วย ข่าวดังเท็ง ข่าวกีฬา ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม เป็นต้น หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มีผู้อ่านทุกระดับชั้น จำนวนจำหน่ายสูง มีนโยบายให้ผู้อ่านเพื่อพักผ่อนสมอง และก่อให้เกิดความรู้สึกทางอารมณ์ได้มาก หนังสือพิมพ์ที่จัดเข้าประเภทประชาชนได้แก่ ไทยรัฐ คาวสยาม "เดลินิวส์"³⁰

3. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งประชาชน³¹ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มีลักษณะเนื้อหาผสมผสานกันระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทประชาชน ได้แก่ บ้านเมืองและแนวหน้า

²⁷ สุกัญญา ตีระวนิช, สิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน, หน้า 43.

²⁸ รจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 129.

²⁹ สุกัญญา ตีระวนิช, สิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน, หน้า 31.

³⁰ รจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ, หน้า 131.

³¹ บุญเลิศ ศุภกิจ, สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย, (สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527), หน้า 83.

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวัน 3 ประเภท จำนวน 6 ชื่อฉบับ คือ สยามรัฐ มติชน ไทยรัฐ เกลนิวิส์ บ้านเมืองและ แนวหน้า

สยามรัฐ³² เป็นหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ มีกำเนิดในปี พ.ศ.2493 เน้นข่าวหนักสมองและบทความทางการเมือง มีนักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกษม ศิริสัมพันธ์ และสละ ลีจิตกุล เป็นต้น คอลัมน์ "ขอยสวณพลา" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นั้นมีความสำคัญและได้รับความนิยมจากผู้อ่านมากจนทำให้หนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแพร่หลายพอสมควร ผู้อ่านสยามรัฐเป็นบุคคลในระดับที่มีการศึกษา ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยของประเทศปริมาณการจำหน่ายจึงค่อนข้างต่ำ

มติชน³³ มีกำเนิดในปี พ.ศ.2520 เป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวการเมือง เศรษฐกิจ และมีบทวิเคราะห์การเมืองเชิงวิชาการที่อ่านฉบับหนึ่ง คอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ มติชนแบ่งออกเป็นหลายประเภท ไท่แก่ ไฝ่ประเทศไทย ต่างประเทศ สังคมชีวิต บทความ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม บันเทิง กีฬาและปกิณกะ หนังสือพิมพ์ฉบับนี้เป็นหนังสือพิมพ์คุณภาพ ที่ได้รับความนิยมเชื่อถือจากผู้อ่านในค่านข่าวและบทความอันมีสาระ

ไทยรัฐ³⁴ มีกำเนิดในปี พ.ศ.2504 เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจำนวนจำหน่ายสูงที่สุดในประเทศไทย มีความก้าวหน้าทางด้านเทคนิคและวัสดุอุปกรณ์ในการพิมพ์ เน้นหนักทางด้านข่าวอาชญากรรม และข่าวสนองอารมณ์มากกว่าข่าวการเมือง พาดหัวข่าว ค่ายอักษรตัวโต ใฝ่โดยคำหือหว่า ใฝ่ความสำคัญแก่ข่าวความทุกข์ยากของประเทศไทย และ ข่าวคอร์ปชั่นของข้าราชการ มีบทความวิพากษ์วิจารณ์ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม

³² รจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ, หน้า 128.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 129.

³⁴ เรื่องเดียวกัน.

ตอบปัญหาทางแพทย ปัญหาหัวใจ เรื่องแปลจากต่างประเทศ คอลัมน์บันเทิง และให้
เนื้อที่เป็นพิเศษแก่นวนิยาย คอลัมน์ที่เด่น ๆ คือ มังกรห้าเล็บ ตีแสงหน้า เทหะพาทิ
และไวศาพิศย์ คอลัมน์เหล่านี้มีกวีพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเมือง การบริหารของรัฐบาล
ลักษณะการเขียนเป็นไปในแนวประชปรประชันและล้อเลียน คอลัมน์ที่น่าสนใจอีกคอลัมน์หนึ่ง
คือ คอลัมน์ตอทานยาเสพทิก

เคลนิวิธ³⁵ มีกำเนิดในปี พ.ศ.2507 เน้นข่าวอาชญากรรม ชาว
ในวงสังคมและชาวสนองอารมณ์มากกว่าชาวการเมือง มีการพาดหัวข่าวให้ตื่นเต้น เพื่อ
ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน มีคอลัมน์ต่างๆครบแบบเดียวกับไทยรัฐ คอลัมน์ที่เด่นๆได้แก่
ชีมาสีบานเย็น เสชาติปไทย พุกจาภาษาคน ภัย และ คอลัมน์วิเคราะห์การเมืองต่างประเทศ
เช่น หมุนตามโลก โลกนารู เป็นต้น

บ้านเมือง³⁶ มีกำเนิดในปี พ.ศ.2515 เป็นหนังสือพิมพ์รายวันซึ่ง
เสนอข่าวในประเทศและต่างประเทศ มีภาพประกอบข่าวทุกฉบับ ไม่กำหนดรูปแบบใน
การพาดหัวแน่นอนตายตัว เป็นหนังสือพิมพ์ที่จัดวางอยู่กึ่งกลางระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภท
ปริมาณกับประเภทคุณภาพ คือ เสนอข่าวไปปริมาณเนื้อที่พอ ๆ กัน ทั้งข่าวอาชญากรรม
เศรษฐกิจ และสังคม คอลัมน์ที่เด่น ได้แก่ วิเคราะห์การเมืองต่างประเทศ.

แนวหน้า³⁷ มีกำเนิดในปี พ.ศ.2523 เป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นการเมือง
และเสนอข่าวสารทุกด้าน เช่น ข่าวไปรษณีย์ทั่วประเทศ เศรษฐกิจ ต่างประเทศ
ข่าวภูมิภาค ข่าวสตรี กีฬา บันเทิง นอกจากนี้ยังเสนอบทความเกี่ยวกับความคิดเห็น
ทั่ว ๆ ไป หนังสือพิมพ์แนวหน้าเสนอข่าวประเภทสนองอารมณ์พอสมควร

³⁵ วจิตลักษณ์ แสงอุไร, ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ, หน้า 130.

³⁶ จานงค์ วิบูลย์ศรี และดวงทิพย์ วรพันธุ์, ภาษากับมวลชน : วิวัฒนาการ
ของภาษาเพื่อการเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ไทย (โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 185-187.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 188.

1.2.4 บทบาทและอิทธิพลของหนังสือพิมพ์

ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลาย หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลและบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก นอกจากจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่คงทนถาวรแล้ว ข้อความที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ยังอยู่นาน เป็นเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดีด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่น เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์ บทบาทของหนังสือพิมพ์ได้แก่ หน้าที่และความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคม ทั้งที่จำนงก์ วิบูลย์ศรี และ กวงทิพย์ วรพันธุ์ ได้กล่าวไว้ว่า "หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อพัฒนาการของสังคมทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง โดยผ่านภาระหน้าที่ในด้านการรายงาน เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของสังคม ดังนั้นหนังสือพิมพ์กับสังคมจึงเป็นของคู่กันอย่างแยกกันไม่ได้ โดยเฉพาะในสังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย" ³⁸

ดังได้กล่าวแล้วว่า หนังสือพิมพ์เป็นกิจการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเคลื่อนไหวของสังคม มีภาระหน้าที่ต้องสนองตอบต่อความต้องการของสังคม จึงย่อมต้องมีความรับผิดชอบต่อความคิด จิตใจ ของผู้อ่านพร้อมกันไปด้วย ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อหลักเจียงไม้ไค่เลยของหนังสือพิมพ์ก็คือการพยายามยกระดับความคิดและความรู้ของสาธารณชน ภาระเหล่านี้ของหนังสือพิมพ์จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตยของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย

หนังสือพิมพ์มีหน้าที่หลักในการแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมารายงานให้ประชาชนได้ทราบ ในลักษณะของข่าว บทความหรือสารคดี ที่เป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้องครบถ้วน ชัดเจน เพียงตรงและเป็นธรรม นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ต้องให้ข้อเสนอแนะในลักษณะที่เป็นการแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือต่อข่าวต่าง ๆ โดยผ่านทางคอลัมน์อื่น ๆ เช่น บทบรรณาธิการ บทวิจารณ์และบทความ เป็นต้น

³⁸ วัลลภ สวัสดิวัลลภ, หนังสือและการพิมพ์, (ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์ วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2527), หน้า 357.

อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ให้ความบันเทิงโดยผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ซึ่งแฝงอยู่ในรูปของการตลก บทความ สารคดีและบทวิจารณ์ต่าง ๆ และด้วยเหตุที่หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่จะอ่านง่าย ๆ เป็นสื่อกลางนำสินค้าธุรกิจใหญ่อ่านได้มีโอกาสเลือกซื้อหรือตัดสินใจซื้อได้ทางหนึ่ง จึงทำให้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ในการเป็นสื่อโฆษณาสินค้าต่าง ๆ " เรื่อกันว่าโฆษณาในหนังสือพิมพ์มีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดอ่านจ้อ ทำให้เกิดการพัฒนารัฐกิจให้เจริญขึ้น ข้อสำคัญที่สุดคือ การขอเนื้อหาโฆษณาเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์"³⁹

อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ผลกระทบของหนังสือพิมพ์ที่ยังความเปลี่ยนแปลงให้เกิดสังคมและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงนี้ บางอย่างก็มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป บางอย่างก็เป็นไปอย่างรวดเร็วจนสังคมปรับตัวไม่ทันและก่อให้เกิดปัญหา ทองใบ ทองเป่า⁴⁰ ได้จำแนกอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อรัฐและสังคมไว้ 4 ประการ คือ

1. อิทธิพลต่อความคิดหรือทรรศนะของประชาชน ชาวสาร ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ กิติ บทความและบทวิจารณ์ต่าง ๆ กิติ เหล่านี้มีอิทธิพลในทางก่อให้เกิดความคิดหรือทรรศนะแกผู้อ่าน ซึ่งอาจจะเห็นด้วยหรือขัดแย้งก็ได้
2. อิทธิพลต่อศีลธรรมของประชาชน อิทธิพลในค่านี้อยู่ที่วิถีการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ หากเน้นข่าวอาชญากรรม ลงภาพที่ล่อแหลมต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนลงเรื่องในเชิงลามกอนาจาร ก็ให้ผลในทางลบ แต่ถ้าเน้นในทางตรงข้ามยกย่องสรรเสริญคนดี ลงเรื่องที่สร้างสรรค้ประเทืองปัญญา เหล่านี้ผลที่ไค้ก็จะเป็นทางบวก

³⁹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2529), หน้า 624.

⁴⁰ ทองใบ ทองเป่า, หนังสือและการพิมพ์, (ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2527), หน้า 341.

3. อิทธิพลต่อรสนิยมของประชาชน ชาวสาร สารถี บทความ รวมทั้งภาพและการโฆษณาสินค้า หนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพจะพิถีพิถันในการเลือก ตอง กรองทั้งในค่านเนื้อหาสาระและวิธีเสนอให้มีคุณค่าต่อผู้อ่าน และรวมถึงการใช้ภาษา ทั้งนี้หนังสือพิมพ์ของตะวันตกอยู่เสมอว่า สิ่งเหล่านี้จะเป็นบทเรียนและแบบอย่างที่จะ ชิมทราบเข้าสู่ประชาชนผู้อ่านตลอดเวลา หากเป็นแบบอย่างที่ดีก็หมายถึง การพัฒนา จิตใจและสติปัญญาให้สูงขึ้น มองเห็นว่าสิ่งใดดีงามหรือไม่ดีงาม สิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม และสิ่งใดควรหรือไม่ควร นับเป็นอิทธิพลอย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในการ ปลุกฝังรสนิยมแก่ประชาชน

4. อิทธิพลต่อมาตรฐานการครองชีพของประชาชน มาตรฐานการ ครองชีพ หมายถึง การกินที่อยู่ดี ปัจจัยของการอยู่ที่กินดีคือ มีอาชีพเป็นหลักฐานมั่นคง มี สุขภาพทั้งจิตและกาย มีที่อยู่ที่ถูกสุขลักษณะและสมควรแก่สภาพ และที่สำคัญก็คือ มี สติปัญญา รู้จักใช้วิจารณญาณ สามารถแก้ปัญหาเป็น ปัจจัยเหล่านี้หนังสือพิมพ์สามารถให้ การศึกษาแก่ประชาชนได้ โดยป้อนผ่านทางบทความ บทวิจารณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อรัฐและสังคมใน ทุก ๆ ด้าน คนในสังคมจะใคร่รับอิทธิพลดังกล่าวนี้ไม่มากนักนอกจากการอ่านหนังสือพิมพ์ กังนั้น หนังสือพิมพ์จึงต้องตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการเสนอข่าว หรือ ขอเสนอแนะต่าง ๆ อย่างซื่อสัตย์และเที่ยงธรรม ไม่ตกเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่จะต้องปกป้องคุ้มครองพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของ ประชาชนส่วนรวม กังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวเตือนสติคนหนังสือพิมพ์ ไว้ว่า

"... หนังสือพิมพ์มีอำนาจพอที่จะปลุกปั่นให้เกิดความตึกอันรุนแรงขึ้น ในบ้านเมืองใด แต่เมื่อความตึกอันรุนแรงใดเกิดขึ้นแล้ว หนังสือพิมพ์ ก็ไม่มีอำนาจใด ๆ ที่จะคอยควบคุมความตึกนั้นมิให้ลุกลามกลายเป็น ความไม่สงบในบ้านเมือง และหนังสือพิมพ์ที่ก่อให้เกิดความตึกเช่นนั้น

ก็จะผ่อนคลายความรู้สึกนั้นลงได้ก็ยาก คนหนังสือพิมพ์ที่รู้จักประมาณ
 คน จึงไม่ถือว่าหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือที่จะนำคนไปสู่ลาภยศวาสนา...⁴¹

หนังสือพิมพ์มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเสนอข่าวสารหรือ
 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้อ่าน หน้าที่ของหนังสือพิมพ์จะต้องสอดคล้อง
 กับวัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์และจะต้องปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบต่อ
 ประชาชนผู้อ่าน อันจะมีผลโดยตรงต่อสังคมนั่นเอง ความรับผิดชอบต่อหนังสือพิมพ์ที่
 มีต่อการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ 4 ประการ⁴² ได้แก่

1. การบอกเล่าข่าวสาร (to inform) เป็นหน้าที่หรือ
 วัตถุประสงค์ประการสำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ ได้แก่

1.1 เสนอข่าวที่ตรงต่อความจริง เป็นประโยชน์ ไม่มีการ
 บิดเบือนใด ๆ ทั้งโดยเจตนาหรือเผลอเผลอ เพื่อให้ประชาชนสามารถวินิจฉัยปัญหา
 สาธารณะได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง

1.2 เสนอข่าวด้วยความเป็นกลาง ไม่เสนอข่าวด้านเดียว
 โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องข้อขัดแย้งหรือผลประโยชน์ขัดกัน ซึ่งจะเป็นผลกระทบถึง
 การให้ข้อมูลที่โทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

1.3 เสนอข่าวด้วยความรวดเร็วทันเหตุการณ์และมีความ
 ชัดเจนแจ่มแจ้ง ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในเนื้อหาข่าว ใช้ภาษาเรียบง่าย กระชับรัด
 ไม่หยาบคาย

1.4 เสนอข่าวที่มีค่าควรแก่การเป็นข่าว ข่าวที่มีคุณค่าจะ
 พิจารณาได้จากความเกี่ยวข้องของข่าวนั้นกับส่วนได้ส่วนเสียของประชาชน ข่าวที่
 มีคุณค่าให้ส่วนได้มากกว่าส่วนเสีย เช่น ช่วยเสริมสร้างความเจริญ ความผาสุก และ

⁴¹ วอลสก สวัสดิ์วอลสก, หนังสือและการพิมพ์, (ลพบุรี : ศูนย์การพิมพ์
 วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2527), หน้า 356.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 360-364.

และความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น ชาวของสังคมและชาติบ้านเมือง ชาวที่ให้ความรู้ทั่วไป เป็นต้น

2. การให้คำแนะนำ (to guide) เป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องที่ควรทราบเพื่อเตรียมตัว เพื่อความรู้ เพื่อสวัสดิการ ได้แก่

2.1 หัวข้อเกี่ยวกับบุคลิกภาพ เช่น การแต่งกาย มารยาทในสังคม การพูด การนั่ง เป็นต้น

2.2 หัวข้อเกี่ยวกับสุขภาพ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกาย การกินอยู่ที่ถูกสุขลักษณะ

2.3 หัวข้อเกี่ยวกับการครองชีวิตอย่างมีความสุข เช่น ขรรณะกับชีวิตประจำวัน การครองเรือน การเลี้ยงลูก

2.4 หัวข้อเกี่ยวกับการอาชีพ เช่น การเพาะเห็ดหอม การทำนาถุ้ง การออกแบบเครื่องแต่งกาย การประดิษฐ์ดอกไม้

2.5 หัวข้อเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น การใช้เครื่องไฟฟ้า การใช้ถนน

2.6 หัวข้อเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ได้แก่ เรื่องประเพณีมัจฉา และเรื่องที่จะสืบทอดค่านิยม ความเชื่อถือ ทัศนคติ และมรดกของสังคมไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป เช่น เอกลักษณ์ของชาติ ศิลปะพื้นบ้าน การใช้ภาษา ของดีของไทย แหล่งทัศนajara เป็นต้น

3. การให้ความหลุดรรมขั้นเทิง คือ การเสนอสิ่งที่จะให้ความสนุกสนานเพลิกเพลินและการพักผ่อนหย่อนใจคยความเครียดแก่ผู้อาน หนังสือพิมพ์จําเป็นทองตระหนักถึงควมรับผิดชอบในการเลือกเพนกลั่นกรองสิ่งที่จะเสนอให้มีคุณค่าในทางริเริ่มสร้างสรรคและส่งเสริมจริยธรรม หลีกเลี้ยงละเว่นที่จะเสนอสิ่งที่จะชักนำไปสู่อบายมุขหรือเพิ่มพูนกิเลสคณหาแก่ผู้อาน หัวข้อที่จะเสนอไคมีหลายอยาง เช่น การทูน กีฬา งานอภิเรก

4. การเป็นสื่อกลาง ในการสร้างควมเข้าใจอันคิระหวางประชาชนกับรัฐบาลและระหวางประชาชนกับประชาชนคยด้วยกัน โดยการเป็นเสียงแทนมคิมาหารน คยการรายงานชาว เสนอปัญหาควมเดือดร้อนของประชาชนในคานค่างๆ

รัฐบาล เช่น คำนวณสถิติภาพ การปกครอง การเศรษฐกิจ และโดยการสอดส่อง การบริหารบ้านเมือง ควบคู่การวิพากษ์วิจารณ์และเสนอความคิดเห็นในเรื่องปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังเป็นสื่อกลางในการเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับ ประชาชน ทำหน้าที่ประสานความคิดโดยถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง แสดงทรรศนะ ชักจูง โนมนำความคิดเห็นของประชาชนในทางที่เหมาะสมที่ควรตั้งต้องตั้งอยู่บนรากฐาน ของความจริง เหตุผล และความถูกต้อง ประการสุดท้ายคือเป็นสื่อกลางโดยการเป็น กระจกเงาให้รัฐบาลคอยการเสนอเรื่องราว วิพากษ์ วิจารณ์ นโยบายและการบริหารงาน ของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้รัฐบาลมองเห็นข้อดีข้อเสียหรือจุดแข็งจุดอ่อนของ การบริหารงานของรัฐบาล

การปฏิบัติหน้าที่หลักทั้ง 4 ประการดังกล่าว จำเป็นต้องคำนึงถึง ความรับผิดชอบพร้อม ๆ กันไป เพราะหากหนังสือพิมพ์รายงานข่าวสารไม่ถูกต้อง บิดเบือนข้อเท็จจริงก็จะทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิด ยิ่งถ้าหนังสือพิมพ์แสดงความ คิดเห็นผ่านคอลัมน์ต่าง ๆ โดยขาดการวินิจฉัยข้อมูลให้เป็นธรรมหรือมีวัตถุประสงค์อื่น ไม่ใช่แล้วักยอมก่อให้เกิดความเชื่อที่ผิด ๆ ในเรื่องนั้น ๆ ได้ ควบคู่กันนี้การปฏิบัติหน้าที่ ของหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นในทางใดก็ตาม จึงต้องตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อ สังคมอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะโดยการรายงานข่าว การแสดงความคิดเห็นสาระเกี่ยวกับ ความบันเทิง หรือแม้กระทั่งการรับประกาศโฆษณา

1.2.5 หนังสือพิมพ์กับการศึกษา

หนังสือพิมพ์มีบทบาทในการให้การศึกษาและความรู้แก่คนใน สังคมทุกคน เพราะหน้าที่ของหนังสือพิมพ์คือ การให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ส่งเสริมความ ก้าวหน้าทวีปัญญาทางการศึกษา และ "ปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีแก่ประชาชน จึงเปรียบเทียบ ประหนึ่งสถานศึกษาของผู้ใหญ่และเด็กรวมกัน"⁴³

⁴³ อุตธรรม พลกุล, "หนังสือพิมพ์กับประชาชน," มหาชนทัศนะ (กรุงเทพฯ : กลุ่มวิชาการเพื่อประชาชน, 2517), หน้า 115.

ในค่านับบทบาทหนังสือพิมพ์ต่อการศึกษา ถ้าจะพิจารณาถึงผล
ที่ผู้อ่านได้รับแล้ว พอจะสรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์ให้คุณค่าทางการศึกษาคงนี้⁴⁴

1. ช่วยให้เกิดความรู้กว้างขวางทันต่อเหตุการณ์ของโลกในทุกด้าน
เช่น คำนวณการเมือง การปกครอง การสาธารณสุข นอกจากนี้ช่วยให้ทราบความเคลื่อนไหว
และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ สามารถคิด วิเคราะห์ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิด
ขึ้นเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

2. นำมาเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนในห้องเรียนได้โดยตรง
เช่น ฝึกทักษะในการอ่าน การย่อความ ให้นำเข้าสู่บทเรียน ประกอบเนื้อหาบางตอน
 ฯลฯ นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ช่วยปลูกฝังนิสัยให้เป็นคนรักการอ่าน มีความกระตือรือร้น
ที่จะค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

3. ชำว เรื่องราว สารคดีในหนังสือพิมพ์ เป็นตัวอย่างที่ดีในการ
อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับศีลธรรม คุณธรรม และความประพฤติ อันเป็นประโยชน์แก่การ
ศึกษาพฤติกรรมของคนในสังคมทางคานจิตวิทยาและสังคมวิทยา

4. ใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการใช้เป็น
หลักฐานอ้างอิงเนื่องจากหนังสือพิมพ์สามารถเก็บไว้เป็นหลักฐานได้ยั่งยืนและให้รายละเอียด
ละเอียดถี่ถ้วน

หนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพเหมาะกับเยาวชนจะทำให้เยาวชนได้เรียนรู้
ชีวิตด้านต่าง ๆ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความคิด ความทันต่อเหตุการณ์ อันเป็นประโยชน์
ในการศึกษาและการปรับตัวเข้ากับสังคม ทั้งยังช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดีแก่เยาวชนด้วย
ในสังคมปัจจุบัน หนังสือพิมพ์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างมาก เพราะเป็น
สื่อให้ชุมชนรู้และเข้าใจเรื่องราวสำคัญต่าง ๆ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในแง่ของ
การรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคมขณะนั้น ๆ อีกด้วย

⁴⁴ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, "ควรจะให้สื่อสารมวลชนมีบทบาท
ต่อการศึกษาของไทยอย่างไร," เอกสารการสัมมนา, (นิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาโสตทัศนศึกษา,
2516), หน้า 9.

1.2.6 ทฤษฎีสื่อสารมวลชน

ในการทำการศึกษาวิจัยเรื่องใด ๆ ก็ตาม การศึกษาถึงทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งนี้จึงได้พยายามศึกษาถึงทฤษฎีสื่อสารมวลชน ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ตลอดจนเพื่อเปรียบเทียบดูว่าผลการวิจัยที่ได้ออกมานั้นจะรายสนับสนุนหรือคัดค้านทฤษฎีดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาทฤษฎีการสื่อสารมวลชนร่วมสมัย

(Contemporary Theories of Mass Communication) ของ เคอ เฟลอร์⁴⁵ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนโดยมุ่งในเรื่องที่ว่าสื่อมวลชนจะมีผลต่อสังคมอย่างไร สื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างไรต่อปัจเจกบุคคล แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ แบ่งออกเป็นทฤษฎีที่สำคัญ 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีความแตกต่างทางปัจเจกบุคคล ทฤษฎีการจัดประเภททางสังคม ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม และทฤษฎีบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางหรือหลักการในการทำวิจัยเรื่องนี้มากกว่าทฤษฎีอื่น ๆ

ทฤษฎีบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม⁴⁶ (The Cultural Norms Theory) ทฤษฎีนี้สนใจถึงบทบาทของสื่อมวลชนในเรื่องของบรรทัดฐานและการนิยามเหตุการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจจะมีผลต่อปัจเจกบุคคลในสังคมไม่มากนัก ทฤษฎีนี้วางแนวความคิดในเรื่องดังกล่าวไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาของสื่อมวลชนสามารถที่จะช่วยสร้างเสริมรูปแบบของบรรทัดฐานที่มีอยู่แล้วในสังคมให้มีความสำคัญมากขึ้น และยังช่วยทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจว่าบรรทัดฐานนี้เป็นที่ยอมรับปฏิบัติกันอยู่ในสังคมนั้น

⁴⁵ Melvin L. De Fleur, Theories of Mass Communication (New York : David McKay Company, Inc., 1970), pp. 118-134.

⁴⁶ Ibid., pp. 129-132.

2. สื่อมวลชนสามารถที่จะจำรูปแบบของความประพฤติต่าง ๆ รวมถึงบรรทัดฐานของสังคมอื่นมาสู่ประชาชนที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์หรือมีอยู่แล้วน้อยมากในเรื่องนั้นให้ เกิดความคุ้นเคยมากขึ้น

3. บทบาทของสื่อมวลชนในการที่จะชักจูงประชาชนให้เปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานหรือแบบของพฤติกรรมที่เคยยึดถือปฏิบัติอยู่เดิมให้หันมาใช้รูปแบบใหม่

สรุปแล้ว สื่อมวลชนสามารถช่วยเสริมสร้างบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของสังคมทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่สามารถชักนำพฤติกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ ให้กับสังคม ในขณะที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ก็สามารถชี้แจงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานจากชนในสังคม ดังนั้น บทบาทของหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนจึงต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ในการเสนอสิ่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของปัจเจกบุคคลและค่านิยมของกลุ่มสังคมนั้น ๆ ด้วย

สื่อมวลชนกับจริยธรรม

สื่อมวลชนในฐานะหน่วยหนึ่งในสังคมมีหน้าที่หลักประการหนึ่ง คือ จะต้องให้ข่าวสารแก่ผู้อ่าน ทำให้หน่วยต่าง ๆ ในสังคมมีความสัมพันธ์กันเชื่อมโยงถึงกัน ถ้าสื่อมวลชนมีเสรีภาพจะทำให้ข่าวสารเคลื่อนไหวไปอย่างรวดเร็วและเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีอย่างล้นหลาม ข่าวยุคใหม่สามารถแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง หากการรายงานข่าวสารดำเนินไปโดยปราศจากความรับผิดชอบ ก็จะเป็นผลร้ายต่อสังคมได้อย่างยิ่งยวด ดังนั้น การรายงานข่าวจึงจำเป็นที่จะต้องมีการระเบียบเป็นข้อบังคับ เพื่อให้การดำเนินงานของสื่อมวลชนเป็นไปอย่างเที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ความสำคัญของจริยธรรมต่อระบบการสื่อสารมวลชนอาจแจ่มแจ้งได้ดังต่อไปนี้ ⁴⁷

⁴⁷ สุกัญญา ตีระวนิช, กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตรจำกัด, 2529), หน้า 821-823.

1. เป็นหลักประกันความประพฤติปฏิบัติของสื่อมวลชนให้ถูกต้อง ภายใต้อิทธิพล มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและผู้อื่น

2. เป็นเกราะของเสรีภาพของสื่อมวลชน หมายความว่า หากสื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมและถูกต้องหลักจริยธรรม จะไม่มีผู้ใดกล่าวกดขี่ บังคับ ควบคุมสื่อมวลชน เพราะสื่อมวลชนจะเป็นปากเสียงของประชาชน โดยแท้จริง

3. เป็นหลักเกื้อหนุนสภาพสังคมที่เป็นสุข หมายความว่า สื่อมวลชนมีความพยายามที่จะเสนอข่าวเกี่ยวกับประชาชนในทุกแง่มุม ไม่รายงานข่าวที่เน้นแต่เฉพาะผู้มีเกียรติในสังคม หรือผู้ที่ใหญ่ประโยชน์ตอบแทนแก่สื่อมวลชนนั้น ในกรณีข่าวสารในหน้าหนังสือพิมพ์จะเป็นภาพในรูปแบบใหม่ ซึ่งสะท้อนสภาพจริงและความต้องการจริงของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

4. เป็นหลักเกื้อหนุนสังคมที่อุดมสติปัญญา สื่อมวลชนที่มีความรับผิดชอบในอันที่จะเสนอข่าวสารอย่างเต็มภูมิปัญญา จะสร้างข่าวสารที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนฉลาด รอบรู้ รู้จักการคิดและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สร้างความรูและความเข้าใจระหว่างหน่วยต่าง ๆ ในสังคมอย่างสูงสุด

5. สื่อมวลชนที่มีความรับผิดชอบ จะช่วยให้ผู้รับสารเรียนรู้และรับรู้ความจำเป็นของความรับผิดชอบต่อภัย ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนทำหน้าที่เสมือนครูนอกโรงเรียน นอกจากจะสามารถเสนอตัวอย่างของคนดี มีคุณธรรมในสังคมแล้ว สื่อมวลชนยังสามารถเป็นตัวอย่างแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนได้อีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสารมวลชน ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความผาสุกของคนในชุมชน จริยธรรมของการสื่อสารมวลชนคือ บทจริยธรรมหรือจรรยาบรรณสำหรับอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ การสื่อสารมวลชน ในกรณีนี้ "จรรยาบรรณหรือบทจริยธรรม คือ หลักจริยธรรมซึ่งได้ตราขึ้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นคัมภีร์มนูแห่งความประพฤติอันดีงามซึ่งคนในสายวิชาชีพ

จะไต่ถ้อยคำเป็นหลักการต่อไป"⁴⁸ในเรื่องนี้ "สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้มีมติกำหนดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไว้เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติ โดยมีสาระ โดยย่อว่า "ให้นักหนังสือพิมพ์มีความรับผิดชอบ มีเสรีภาพ มีความเป็นไท มีความเที่ยงธรรม มีใจเป็นนักกีฬาและมีมารยาท กล่าวคือ นักหนังสือพิมพ์จะต้องรับผิดชอบต่อผลประโยชน์อันชอบธรรมของปัจเจกบุคคล สถาบัน ประเทศชาติ ศาสนา และราชบัลลังก์ ต้องไม่ตกเป็นทาสใคร ต้องไม่บิดเบือน ไม่ลำเอียง ไม่ใช้ภาษาหรือภาพที่หยาบโผนหรือลามกอนาจาร"⁴⁹

ควยหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ดังกล่าวก่อปรกควยความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย จึงทำให้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาว่าหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อมวลชนที่สำคัญมีส่วนรับผิดชอบต่อการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมในลักษณะใด อย่างไร และมากน้อยเพียงไร

ในการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวันเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหัวข้อจริยธรรม 30 ประการที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของการสอนจริยศึกษา หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ทั้งนี้จากการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับโครงการและแผนการศึกษาแห่งชาติแต่ละฉบับพบว่า หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับจริยศึกษาในโรงเรียนเริ่มมีมานานแล้ว โดยเน้นเป็นวิชาศีลธรรม จนกระทั่งถึง แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520 ได้จัดไว้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้จัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาไว้ในกลุ่มพัฒนาลักษณะนิสัย ในแผนการศึกษาแต่ละฉบับ มีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องต่อกันในหลักการที่ว่า จะจัดการศึกษาอย่างไร จึงจะสนองตอบต่อการพัฒนาประเทศได้ดีที่สุด คือ "มุ่งให้การศึกษาเป็นการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรมคุณธรรม

⁴⁸ สุภัตญา ทิระวนิช, กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน, หน้า 819.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 819-820.

ตลอดจนเกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข"⁵⁰ ดังนั้น หัวข้อจริยธรรม 30 ประการ จากหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงสนองตอบต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศ ทั้งด้านบุคลิกภาพและการพัฒนาจิตใจตั้งแต่วัยเด็กซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศชาติต่อไป ผู้วิจัยได้นำหัวข้อจริยธรรม 30 ประการมาให้คำจำกัดความและ กำหนดขอบเขตเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะและการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ รายวัน ดังนี้คือ

1. การไม่ประทุษร้ายต่อบุคคลและสัตว์ คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังให้เกิดความรู้สึกไม่ปรารถนาที่จะประทุษร้ายต่อบุคคล คือ การฆ่าหรือทำลายชีวิตคนและสัตว์ให้ตกลงไป ไม่ประทุษร้ายต่อร่างกาย คือ ไม่ทำร้ายร่างกายให้บาดเจ็บหรือพิการ การกักขังทรมาน การใช้งานเกินพอดี ตลอดจน การแสวงหาความสุข สนุกสนานจากความทุกข์ของผู้อื่น ไม่ว่าจะคนหรือสัตว์
2. ความเมตตา กรุณา คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังและ ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกรักและสงสาร ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ เห็นใจในความทุกข์ทรมานและความคอยของผู้อื่น ยินดีกับผู้อื่นที่ได้รับความสุข ไม่ เยาะเย้ยหยันข่ม ประจาน เมื่อผู้อื่นพลาดพลั้ง ไม่ขู่มครีตเอาโรคเอาเปรียบผู้อื่น ปรารถนา จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ และให้อภัยผู้ที่ทำผิด
3. ความไม่โลภและไม่ขโมย คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝัง ในเรื่องการไม่โลภ ออยากได้ของผู้อื่น ส่งเสริมให้รู้จักและเข้าใจความรู้สึกพอ การ ไม่แอบขโมยขวยเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่เฝ้ามาเป็นของตน รวมถึงการไม่บังคับขู่กรรโชก ทรัพย์สิน ไม่คดโกงไม่เบียดบัง

⁵⁰ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, สาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 พ.ศ.2525-2529, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองการพิมพ์, 2524), หน้า 1.

4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังในเรื่องการกระทำที่แสดงออกถึงการยินดีช่วยเหลือ แบ่งปันทรัพย์สินหรือสิ่งของ แกนุเคราะห์ กรอน ซากแคลน ยินดีเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ ตลอดจนสิ่งของต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้รับความสะดวก ความพอใจ

5. การไม่ละเมิดในของรักของผู้อื่น คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังในเรื่องการไม่ลุ่มแก่อ่านางความปรารถนาในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น ไม่ล่วงเกิน และไม่ประพฤตินิดในกาม ไม่พรากรหรือย้อย่างสามีและภรรยาของผู้อื่น

6. การรู้จักความพอดี คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังให้ยินดีในสิ่งที่ตนเป็นเจ้าของเท่าที่สิทธิ์และความสามารถของตนจะอำนวยให้ ตามความจำเป็นของชีวิตโดยรู้จักใช้จ่ายตามควรแก่ฐานะ

7. การไม่พูดปดและไม่พูดบิดเบือน ไม่อำพรางความจริง ไม่ยุยงให้เกิดความแตกแยกและไม่พูดคำหยาบ คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะส่งเสริมการพูดดี ไม่พูดปด ไม่พูดบิดเบือน ไม่พูดคำหยาบ ยุยง ส่อเสียด ไม่พูดเพื่อเจ้อ ก่อความรำคาญ รวมทั้งการไม่กล่าวหรือเขียนคำหยาบ ไม่ใส่ความนินทาวารายผู้อื่น

8. การมีสัจจะและความจริงใจ คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะส่งเสริมเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลที่พูดตรงตามความจริง ไม่หลอกลวง ทำตามที่พูดไว้ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจถูกต้อง ทั้งปฏิบัติตามสัญญา ปณิธานต่าง ๆ ที่ตนให้ไว้

9. การไม่ลองและเสพสิ่งเสพติดให้โทษ คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะชี้ให้เห็นโทษของสิ่งเสพติดประเภทต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนลองเสพสิ่งเสพติดให้โทษ รวมทั้งการชี้แนะ ส่งเสริมให้สามารถแก้ไขปัญหาการศึกษาเสพติด รวมทั้งเสนอตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จ เพราะรักษาตนเองได้เอง

10. ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ และรู้สึกรับผิดชอบ คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังในเรื่องการรู้จัก ระลึกไว้ว่าตนเป็นใคร กำลังทำอะไร อย่างไร รู้จักยับยั้งที่จะไม่ทำผิด ชี้ให้เห็นคุณค่าของการมีสติ และความรู้สึกรับผิดชอบ คือ เมื่อทำผิดแล้วยอมรับผิด

11. ความเป็นผู้มีเหตุผล คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะที่กระตุ้นให้บุคคลรู้จักคิดและกระทำกรอย่างมีหลักการ ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ทั้งไม่ถือรับพาดเถรปลุกฝังในเรื่องการหักคืดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รู้จักศึกษาค้นหาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ พิจารณาไตร่ตรองเรื่องราวอย่างมีเหตุผลและรอบคอบยอมรับความคิดเห็นอันถูกต้อง และมีเหตุผลของผู้อื่นซึ่งต่างจากตน และไม่หลงเชื่อมงายในสิ่งที่ไม่มีความจริง เช่น เชื่อโศกลางของชงฉัง

12. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังและกระตุ้นให้ประจักษ์ในเรื่องความละเอียดใจตนเองที่จะกระทำชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ละอายใจในสิ่งที่ไม่สมควรทำ รู้สึกเกรงกลัวต่อการทำชั่ว

13. ความขยันหมั่นเพียร คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังและส่งเสริมในเรื่องความเพียรพยายามทั้งในด้านการศึกษาเล่าเรียน การหาความรู้เพิ่มเติมและการทำงาน ประกอบอาชีพสุจริตอย่างกระตือรือร้นและตั้งใจจริงจังความมานะอดทน ความขยันหมั่นเพียรนั้นควรมีจุดหมายแห่งชีวิต หรือเพื่อบรรลุความสำเร็จในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งควย รวมถึงการรู้จักแก้ไขปัญหายุ่งยากต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้

14. ความอดทนอดกลั้น คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะส่งเสริมให้เห็นคุณประโยชน์ของความอดทน อดกลั้นต่ออารมณ์ยั่วยู่อยากได้ในสิ่งที่ไม่เหมาะไม่ควร รวมทั้งการอดทนในความยากลำบาก การรอคอยอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเนะถึงคุณค่าของความอดทน ซึ่งทำให้บุคคลสามารถต่อสู้อุปสรรคเพื่อบรรลุเป้าหมาย การสรุปขอมูลเรื่องราว เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันทีแสดงผลดี ผลเสียของความมีและไม่มี ความอดทน

15. ความกล้าหาญและความเชื่อมั่นในตนเอง คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะส่งเสริมการแสดงออกทางกายและวาจาที่สะท้อนให้เห็นถึงความเค็คเคี้ยวกล้าเผชิญเหตุการณ์อย่างไม่สะทกสะท้านควยความแน่วใจว่า ถูกต้องตามความรู้และความประพฤติของตน เช่น กล้าพูดในสิ่งที่มีเหตุผล กล้าแสดงความสามารถของตนที่เป็นประโยชน์

16. ความกตัญญูกตเวที คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังในเรื่องความรู้สึกในอุปการคุณ หรือความดีที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อเรา อันแสดงออกมาจากความ

นิกคิขของแต่ละคนและการแสดงออกหรือการตอบสนองของคุณต่อความดีที่ผู้อื่นทำนั้น โดย การแสดงออกทั้งการกระทำและคำพูด

17. ความซื่อสัตย์สุจริต คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝัง และส่งเสริมในเรื่องความซื่อสัตย์ในการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม การไม่คดโกงในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการโกงทรัพย์สิน การโกงเวลา การประพฤติ ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นตลอดจนกระตุ้นให้เด็ก และเยาวชนเห็นความสำคัญและปฏิบัติตามเยี่ยงอย่างผู้ที่ตั้งมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์

18. การทำใจให้สงบมีสมาธิและอารมณ์แจ่มใส คือ เนื้อหาหรือภาพ ที่มีลักษณะส่งเสริมในเรื่องการฝึกใจให้สงบมีสมาธิในการเรียนและการทำงาน การ ควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเอง การเสนอความรู้เรื่องผลดี ข้อปฏิบัติและ ประโยชน์ของการทำจิตใจให้สงบ การปลุกฝังทัศนคติในเรื่องการมองคนในแง่ดี รู้จักพักผ่อนหย่อนใจ ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ ทำให้สดชื่น แจ่มใส โดยการเห็นคุณค่า และความงามของธรรมชาติ

19. ความไม่เห็นแก่ตัว คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังใน เรื่องการกระทำที่ไม่ถือประโยชน์ของคนแต่ฝ่ายเดียว แต่คำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อผดุงไว้ซึ่งความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความสมคุณุ์ทางธรรมชาติ สมบัติ สาธารณะ ไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพื่อความสบาย

20. ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะ ปลุกฝังให้รู้จักคุณค่าของความประณีตละเอียด รอบคอบ ในการทำงาน โดยเน้นการ กระทำที่มีการวางแผน มีข้อกำหนดเป็นขั้นตอน ก่อให้เกิดผลงานที่ถูกต้องเรียบร้อย สมบูรณ์ มีคุณค่า ตลอดจนส่งเสริมให้มีความประณีตในการแต่งกายเพื่อความเหมาะสม และถูกต้องตามกาลเทศะ

21. ความรับผิดชอบ คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะส่งเสริมให้ สำนึกในความรับผิดชอบ การมีความตั้งใจปฏิบัติภาระงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อบรรลุ ผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำนั้นและพยายามปรับปรุงการปฏิบัติ หน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครั้ว และสังคม

22. ความมีน้ำใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะส่งเสริมในเรื่องการปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงธรรม สอดคล้องกับความจริงและเหตุผล ไม่ลำเอียงเพราะความรักใคร่กัน ไม่ชอบกันหรือเพราะความเกรงกลัว ก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม ช่วยรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อความถูกต้อง สงบสุขของสังคม ชำจัดความเห็นแก่ตัวและอภิสิทธิ์

23. ความมีระเบียบวินัย ความตรงต่อเวลาและหน้าที่ คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะปลูกฝังในเรื่อง การปฏิบัติให้ถูกต้องตามแบบแผน กฎ ข้อบังคับ การปฏิบัติภาระกิจต่าง ๆ ตรงตามเวลาที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติตามเวลาที่นัดหมายกับผู้อื่น ตลอดจนการทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง ไม่หลีกเลียงละเลย และก้าวท้าวหน้าที่ผู้อื่น

24. การยอมรับความเปลี่ยนแปลง คือ เนื้อหาที่มีลักษณะส่งเสริมให้เป็นผู้ยอมรับความจริงของสิ่งต่าง ๆ ไม่ยึดมั่นสิ่งใดสิ่งหนึ่งตายตัวจนเกินไป เน้นเรื่อง การยอมรับความเปลี่ยนแปลง สนับสนุนให้ยอมรับและกล้าเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ด้วยใจมั่นคง รวมทั้งการเสนอภาพธรรมชาติ ภาพชีวิต ภาพวัตถุที่แสดงการเปลี่ยนแปลง เพื่อสอนคนให้ยอมรับความจริง

25, 26, 28. มารยาทและการปฏิบัติตามประเพณีนิยม คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะส่งเสริมในเรื่องการแสดงออกทางกาย วาจา ในด้านการแสดงความเคารพ การพูด การกิน อยู่หลับนอน กิริยาท่าทางและการปฏิบัติตนในโอกาสต่าง ๆ ที่ยอมรับและตกลงกันว่าเหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ สนับสนุนในเรื่องการร่วมกิจกรรมพิเศษในโอกาสต่าง ๆ ตามประเพณีนิยม

27. หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ความสามัคคี เสียสละ การให้อภัยความเอื้อเฟื้อ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ คือ เนื้อหาที่มีลักษณะส่งเสริมการแสดงออกซึ่งการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อปฏิบัติงานให้ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความอดทน ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รับรู้ รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความใจกว้าง มีเหตุผล ทำให้เกิดมิตรและเกิดบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย

29. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คือ เนื้อหา

หรือภาพที่มีลักษณะปลุกฝังในเรื่องความรักชาติ คือ การแสดงออกในเรื่องการประพฤติปฏิบัติอันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและสันติอันถึงมาที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญของประเทศ ปลุกฝังในเรื่องความศรัทธาต่อศาสนา ได้แก่ การปฏิบัติตามคำสอน ความเลื่อมใส ไม่ลบหลู่และละเลยต่อการเป็นศาสนิกชนที่ดี เทอศพระเกียรติองค์พระมหากษัตริย์ ไม่กล่าวหมิ่นพระบรมเชษฐาภาพและปฏิบัติตามพระราชประสงค์ อันมุ่งความเจริญและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์

30. การแก้ไขความประพฤติที่บกพร่อง คือ เนื้อหาหรือภาพที่มีลักษณะกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใคร่ครวญพิจารณา ตรวจสอบความประพฤติของตน และเต็มใจแก้ไขความประพฤติที่เห็นว่าไม่ดี ไม่เหมาะสมหรือบกพร่องในสิ่งถึงมา เพื่อแก้ไขความประพฤติที่บกพร่องให้ดีและเหมาะสมสอดคล้องกับหลักปฏิบัติที่ถึงมาในสังคม

ปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรม จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานทุกฝ่าย ถึงแม้ว่าเด็กและเยาวชนจะได้รับการอบรมปลุกฝังในเรื่องจริยธรรมจากครอบครัวและโรงเรียน โดยตรงแล้วก็ตาม ในฐานะที่หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทต่อเด็กและเยาวชนในด้านการศึกษาทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม และมีบทบาทต่อทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ก็น่าจะควรมีส่วนร่วมในการช่วยเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนไปบ้างไม่มากก็น้อย เพื่อเป็นการสนองตอบต่อการพัฒนาประเทศในการพัฒนาคนให้ถึงพร้อมซึ่งความเป็นผู้มีจริยธรรม

1.3 เอกสารที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากคำนิยามของ อรบุษ เลิศจรรยารักษ์⁵¹ หมายถึง "การวิเคราะห์ให้เห็นประจักษ์และการสำรวจเนื้อหาซึ่งแฝงอยู่กับเครื่องมือสื่อสารโดยวิธีการจัดประเภท จัดทำตารางและหาค่าจากสัญลักษณ์และใจความ เพื่อที่จะให้ทราบซึ่งความหมายและผลกระทบ"

⁵¹ อรบุษ เลิศจรรยารักษ์, "การวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของข่าวของสถานีวิทยุสามสถานีในประเทศไทย เดือน กรกฎาคม-สิงหาคม 2520" วารสารศาสตร์, 1-2 (มีนาคม 2524), หน้า 16.

เบอร์เรลสัน (Berelson) ⁵² กล่าวว่า "ในกระบวนการสื่อสาร สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ เนื้อหาที่สื่อสารซึ่งกระบวนการสื่อสารประกอบไปด้วย ใครพูดอะไร กับใคร อย่างไร มีผลอะไร เนื้อหาของการสื่อสารก็คือ การบอกว่า "อะไร" เมื่อกล่าวถึงเนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันโดยทั่วไปจะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับมีจำนวนคำอยู่มากมาย ในแต่ละวันก็เสนอเรื่องต่าง ๆ หลายเรื่องให้แก่ผู้อ่าน บอกเรื่องอะไร ๆ ทั้งหลายเรื่องแก่ผู้อ่าน ดังนั้นการที่ผู้วิจัยต้องการทราบว่าหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับบอกอะไรเกี่ยวกับจริยธรรมหรือไม่ อย่างไร จึงต้องทำการศึกษาที่เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับ ซึ่งการศึกษาเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันเหล่านี้ทำได้โดยระเบียบวิธีวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

เกษม ศิริสัมพันธ์ ⁵³ กล่าวว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิจัยสื่อสารมวลชนชนิดหนึ่ง วิธีนี้มุ่งเฉพาะถึงเนื้อหาของสื่อมวลชน จะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการวิทยุหรือโทรทัศน์ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อแสดงถึงแนวโน้มของการสื่อสารมวลชน การสื่อสารมวลชนมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่สามประการ คือ ผู้ส่งสาร ได้แก่ผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ หรือ ภาพยนตร์ นับว่าเป็นองค์ประกอบประการแรก ประการที่สองก็คือ เนื้อหาของการสื่อสารมวลชนได้แก่ ข้อความที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือข้อความที่ออกอากาศในรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ เป็นต้น ส่วนองค์ประกอบประการสุดท้ายนั้นคือ ผู้รับสาร ซึ่งได้แก่ มวลชนซึ่งเป็นผู้รับข้อความ (audience) จากเนื้อหาของการสื่อสารมวลชนนั้นอีกทอดหนึ่ง ในระหว่างองค์ประกอบของการสื่อสารมวลชนทั้งสามประการนี้ จะเห็นได้ว่า เนื้อหา (Content) มีความสำคัญอยู่มาก เพราะเป็นเรื่องราวข้อเท็จจริง (ข่าว) หรือความเห็น (บทความ หรือ บทวิจารณ์) ซึ่งสื่อสารมวลชนนำเสนอให้แก่มวลชนผู้รับสาร

52

Bernard Berelson, Content Analysis in Communication Research, (New York : Hafner Publishing Company, 1971), p. 13.

53

เกษม ศิริสัมพันธ์, การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันในกรุงเทพฯ 14 ฉบับ (แผนกวารสารศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507), หน้า 2-3.

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวันนั้น ย่อมจะทำให้ทราบถึงแนวโน้มและระดับของการเสนอเนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับว่ามีปริมาณของเนื้อหาที่ถ่ายทอดไปสู่ผู้อ่านในลักษณะที่เป็นการเสริมสร้างจริยธรรมเพียงไร ซึ่งให้เห็นถึงคุณภาพของหนังสือพิมพ์รายวันได้ความเหมาะสมในการเสนอสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ ถูกต้องกับเด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้อ่านทุกระดับอย่างไร

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจริยธรรม

จากการศึกษา ค้นคว้า พบว่า ยังไม่เคยมีผู้ใดทำการศึกษาวิจัยในเรื่องจริยธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหนังสือพิมพ์รายวันเลย เท่าที่ปรากฏมีเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสำรวจพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง โดยพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมที่สำรวจจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ "ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความอดุสาหะ ความยุติธรรม"⁵⁴ "ความเสียสละ ความกตัญญูกตเวที การประหยัดและการออมทรัพย์"⁵⁵ นอกจากนี้ มีงานวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ค่านิยมทางจริยธรรมที่นอกเหนือจากพฤติกรรมทางจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ "ความอดทน และความเคารพอาวุโส"⁵⁶

⁵⁴ นิทรา วรรณะ, "การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2524), หน้า 79.

⁵⁵ ยุพาพร จุนเจือจาน, "พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคกลาง," (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521), หน้า 87.

⁵⁶ วิระวรรณ อามาระกิม, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 62.

แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่เกี่ยวกับจริยธรรมทั้ง 3 งานวิจัยข้างต้น เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจทั้งสิ้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา

ไคมีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษาไว้หลายเรื่องด้วยกัน ได้แก่

กาญจนา เมธีกุล⁵⁷ ไคทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาประสิทธิผลของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบางมุลานาภิวัตน์วิทยาเขต" พบว่าหนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการศึกษาในการเรียนวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และสุขภาพอนามัย หนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการเลียนแบบทางค่านิยม การเลือกอาชีพและการเก็บชวณ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์รายวันยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นต่อนักเรียนทั้งด้านดีและด้านเสียด้วย

ศิริภา ทองเสวต⁵⁸ ไคทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา" โดยการส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ประจำ นักศึกษารากกพิทักษ์ชายและหญิงที่มีอยู่ในคณะที่มีการศึกษาค้นคว้าสังคมศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 642 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักศึกษารวมกันได้อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน โดยอ่านที่บ้าน และช่วงเวลาอ่านไม่แน่นอนแล้วแต่โอกาส

⁵⁷ กาญจนา เมธีกุล, "การศึกษาประสิทธิผลของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อนักเรียนชายและนักเรียนหญิงในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบางมุลานาภิวัตน์วิทยาเขต," (สารนิพนธ์ประกอบการศึกษาตามระเบียบชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูง บัณฑิตอาสาสมัคร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), หน้า 27-28.

⁵⁸ ศิริภา ทองเสวต, "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 64-66.

หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่อาจารย์ส่วนใหญ่อ่านเป็นประจำ ได้แก่ สยามรัฐ และ ประชาธิปไตย ส่วนนักศึกษานิยมอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่ สนใจข่าวการเมือง บทความและบทวิจารณ์มากที่สุด เนื้อหาประเภทบันเทิงและการ โฆษณาได้รับความสนใจน้อยมาก อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นว่ เนื้อหาประเภท ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์มีประโยชน์ต่อการเรียน การสอนและการดำเนินชีวิตประจำวัน

ไมตรี เจริญศิริ⁵⁹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของหนังสือพิมพ์รายวัน ในการศึกษานอกระบบของเยาวชน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาเกี่ยวกับ การศึกษานอกระบบในหนังสือพิมพ์รายวันฉบับต่าง ๆ และการศึกษาความสนใจ ข้อคิดเห็น ตลอดจนความต้องการของเยาวชนในกรุงเทพฯ ที่มีต่อเรื่องและเนื้อหาการเรียนนอกระบบในหนังสือพิมพ์รายวัน โดยวิเคราะห์ด้านเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีสำนักพิมพ์ อยู่ในกรุงเทพมหานคร 6 ฉบับ และส่งแบบสอบถามไปยังเยาวชนในกรุงเทพมหานครรวม 312 คน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีความสนใจเนื้อหาการเรียนนอกระบบในรูปแบบสารคดี วิชาการในหนังสือพิมพ์รายวันมาก และสนใจข่าวการศึกษาอีก นอกจากนี้เยาวชนต้องการให้หนังสือพิมพ์รายวันปรับปรุงการเสนอข่าวให้ถูกต้องเป็นจริงมากขึ้น ส่วนเนื้อหา ในรูปแบบสารคดี วิชาการนั้น เยาวชนต้องการให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสารคดีวิชาการ ด้านวิทยาศาสตร์ สุขภาพอนามัย การศึกษา ศีลธรรมจรรยา ความรู้ด้านอาชีพการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์

เกษม ศิริสัมพันธ์⁶⁰ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาของ

⁵⁹ไมตรี เจริญศิริ, "บทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันในการศึกษานอกระบบ ของเยาวชน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 42.

⁶⁰เกษม ศิริสัมพันธ์, "การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันใน กรุงเทพมหานคร 14 ฉบับ" (รายงานการวิจัย แผนกวารสารศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507)

ของหนังสือพิมพ์รายวันในกรุงเทพฯ 14 ฉบับ" มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบเนื้อหาต่างๆ ที่ตีพิมพ์เป็นเอกสารอันสำคัญต่อประชาชน จากการวิจัยพบว่า การเสนอข่าวทั้งภายใน และต่างประเทศของหนังสือพิมพ์รายวันเหล่านี้ มีระดับการเสนอข่าวใกล้เคียงกัน และทุกฉบับมีปริมาณข่าวภายในประเทศมากกว่าข่าวต่างประเทศ นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์เช้า เน้นหนักในการเสนอข่าวทั่ว ๆ ไป ส่วนหนังสือพิมพ์บ่ายเน้นหนักในการเสนอข่าวการเมือง

จาระไน แกลโกศล⁶¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหา คำน การศึกษาของหนังสือพิมพ์รายวันของไทย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประโยชน์อันพึงได้รับจากบทความ บทวิจารณ์และคอลัมน์ตอบปัญหาจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย จำนวน 4 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เคลื่อนิวส์ สยามนิกร และสยามรัฐ โดยการวิเคราะห์หนังสือพิมพ์ ในช่วงระยะเวลาระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2511 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเน้นหนักในค่านบทความวิทยาศาสตร์ หนังสือพิมพ์เคลื่อนนิวส์ เน้นหนักในค่านบทความสังคมศาสตร์ บทวิจารณ์ การศึกษาและคอลัมน์ตอบปัญหา หนังสือพิมพ์ สยามนิกรเน้นหนักค่านบทความการศึกษา และหนังสือพิมพ์สยามรัฐเน้นหนักค่านบทความสังคมศาสตร์

พนิต กุลศิริ⁶² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของ หนังสือพิมพ์รายวันต่อการพัฒนาสตรี," มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันต่อการ พัฒนาสตรีในลักษณะต่าง ๆ ว่ามีปริมาณเนื้อหา ประเภทเนื้อหา และตำแหน่งหน้าที่ของ เนื้อหาเพื่อการพัฒนาสตรีที่หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละชื่อฉบับตีพิมพ์เสนอ โดยการวิเคราะห์

⁶¹ จาระไน แกลโกศล, "การวิเคราะห์เนื้อหา คำนการศึกษาของ หนังสือพิมพ์รายวันของไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511)

⁶² พนิต กุลศิริ, "การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ รายวันต่อการพัฒนาสตรี," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 45-75.

เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับ คือ มติชน สยามรัฐ มาตุภูมิ ไทยรัฐ กาวสยาม เคลินิวส์ บ้านเมือง และแนวหน้า ที่พิมพ์จำหน่ายในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม 2526 ถึงเดือนกันยายน 2527 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเป็นปริมาณเนื้อที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับวารสารเสนอเนื้อหาเรื่องต่าง ๆ โดยเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในสังคมของสตรีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของสตรี เช่น การดำเนินชีวิต เนื้อหาที่เสนอน้อยที่สุดได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตและครอบครัว เช่น การเลือกครอง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ กาวสยาม เคลินิวส์และแนวหน้า เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีไว้ในหน้าสตรีมากกว่าหน้าใด โดยเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในบทบาทต่าง ๆ ครอบคลุม แต่มติชน มาตุภูมิ สยามรัฐและบ้านเมือง ไม่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีในบทบาทที่เป็นผู้เสนอทักษะและการปฏิบัติต่าง ๆ เลย การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 205 ฉบับ

ชญา เปรมโยธิน⁶³ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "หนังสือพิมพ์รายวันกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน : ศึกษาเชิงวิเคราะห์เนื้อหาเฉพาะหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน" มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ปรากฏในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวัน 10 ชื่อฉบับ คือ มติชน สยามรัฐ แนวหน้า บ้านเมือง ไทยรัฐ สายกลาง เคอิมิเลอ์ มหาชัย เคลินิวส์ และชาวไทย โดยศึกษาเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันทั้งสิ้น 395 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการเสนอเนื้อหาสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 10 ชื่อฉบับมีความหลากหลายมาก หน้าสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่เน้นการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคำนิยามด้านความมีสติปัญญาเฉลี่ยประมาณ ฉบับละ 1-2 ครั้ง ลักษณะการใช้ภาษาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมกับ ไรภาษาที่เข้าใจง่าย

⁶³ชญา เปรมโยธิน, "หนังสือพิมพ์รายวันกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน : ศึกษาเชิงวิเคราะห์เนื้อหาเฉพาะหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 25-37.

2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เท่าที่ศึกษา ค้นคว้า งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์รายวันในการเสริมสร้างจริยธรรมนั้น ยังไม่ปรากฏว่าได้เคยมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงเท่าที่ปรากฏมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์บางแห่งก็เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสำรวจความสนใจของประชาชนที่มีต่อการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันเท่านั้น

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม พบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมและความเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ได้จากการสำรวจ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความอดุสาหะ ความยุติธรรม ความเสียสละ ความกตัญญูกตเวทีก การประหยัดและการออมทรัพย์ ความอดทน และความเคารพอาวุโส

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์รายวัน พบว่า หนังสือพิมพ์รายวันมีประสิทธิผลด้านการศึกษาวิชาต่าง ๆ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีบทบาทต่อพฤติกรรมการเล่นแบบ ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นทั้งด้านดีและด้านเสีย เนื้อหาที่น่าสนใจได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวการศึกษา สารคดี บทความและบทวิจารณ์ ส่วนเนื้อหาประเภทบันเทิงและการโฆษณาได้รับความสนใจอย่างมากจากผู้อ่านระดับอาจารย์ นักเรียนและนักศึกษา

งานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวัน สรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์รายวันมีระดับการเสนอข่าวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศใกล้เคียงกัน แต่มีลักษณะการเสนอเนื้อหาประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันในหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เน้นหนักในค่านบทความวิทยาศาสตร์ และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เน้นหนักในค่านบทความสังคมศาสตร์ อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวันส่วนใหญ่ พบว่า มีการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน การพัฒนาสตรีในปริมาณที่แตกต่างกัน